

3) Den tid, någon såsom förmyndare förvaltar annans egendom eller förer regeringen i stället för en minderårig furste. *Under Carl XI:s f.* — 4) (fig.) Det tillstånd af beroende, hvari någon håller en annan, som frivilligt och af svaghet underkastar sig det. *Han fordrar, att jag i allt skall göra efter som han vill; men jag tål intet f.*

FÖRMÅ, förmå, v. a. o. n. 2. 1) a) (ursprungl.) Hafva styrka. Brukas för denna bem. vanligen med negation i sådana uttryck som följande: *Han (hon etc.) f-r ej mer*, har inga krafter mer i behåll, är aldeles uttröttad, uppgifven, kan ej uthålla längre. — b) Hafva förmåga (se d. o.) att, vara i stånd att. Nyttjas äfv. i denna bem. vanligtvis i negativa, frågende eller relativa sats. *Jag f-r icke gå längre*, eller *att gå längre*. *F-r han göra det* eller (genom ellips) *f-r han det?* *Göra allt, hvad man f-r*. *Kom och håll till godo, hvad huset f-r* (bjuda på). — c) Hafva inflytande, makt, värde, anseende. *F. mycket hos, öfver någon*. *Han f-r mycket*, är mäktig, inflytelserik. — 2) Antingen genom öfvertalning, hotelse, förespeglning af fördel, fara o. s. v., eller på annat sätt (dock icke genom yttre våld) bringa någon derhän att göra, företaga något. *F. någon till en sak, att göra något*. *Hvad har kunnat f. honom dertill?* — *Syn.* Bringa, Bestämma, Beveka, Drifva, Böja. — 3) (i lagstil) Föreskrifva, stadga, bjuda, befalla. *Vid straff, som lagen f-r*. *Lagen f-r, att . . .* — *F. sig*, v. r. Tvinga sig sjelf att göra något, för hvilket man icke är böjd. Åtföljes vanligen af hjälpverbet *Kunna*. *Jag kan ej f. mig till det steget ell. att göra det*. *Det vore väl, om han kunde f. sig till eftergift*. *Om jag ändå kunde f. mig dertill!* — *Syn.* Beqvåma sig, Gitta.

FÖRMÅGA, förmåga, f. 1. 1) Den kroppsliga eller andliga kraft, som sätter en varelse i stånd att handla på ett visst sätt, frambringa vissa verkningar. *F-n att se, att gå, att känna, att tänka*. *Han är lam och utan all f. att röra sig*. *Dertill har jag ej f.* *Det öfverstiger, öfvergår, ligger utom gränsen af min f.* *Efter min ringa f.* *Det står icke i min f.*, jag förmår det icke. *Arbeta öfver f-n*, mer än man förmår. *Af all min f.*, så mycket jag förmår, af alla mina krafter. — Har för denna bem. i plur. vanligtvis *Förmögenheter* (se d. o.), ehuru man äfven stundom finner *Förmågor*. — Ingår i flera sammansättningar, såsom: Rörelse-, Känslö-, Syn-, Hörsel-, Tanke-, Aningsförmåga, m. fl. — *Syn.* Kraft, Makt, Våld. — 2) (om saker) Kraft. Har i denna bem. icke plural. *Magen har den f-n att förvandla näringsämnen i mjölksaft*. *Denna ört har en stärke f.* — *Syn.* Kraft, Verkan. — 3) (fig.) Person med mycken kraft och duglighet. Ordet har först nyligen börjat användas i denna bem., helst i tidnings- och pamfletstil. Har i plur. *Förmågor*. *Herr A. är en f. af första rangen*. *F-gorna äro tunnådda bland vår tids statsmän*. — *I f-go af*, uttryck, brukadt som preposition, i det juridiska och administrativa språket, med betydelse af: Enligt, i kraft af. *I f. af 3 Kap. 2 § Rättegångsbalcken*.

FÖRMÅLTID, förmåltid, m. 3. (mindre brukl.) Lättare mål, som intages före en ordentlig måltid.

FÖRMÅN, förmån, m. 3. Se *Fördel*, 2, a. *Rikedom, skönhet, helsa äro stora f-er*. *Tala till f. för någon*, på ett gynnsamt sätt för honom. *En konsert, som gifves till f. för de fattiga*, hvaraf inkomsten tillfaller dem. — Brukas

stundom, i förening med verbet *Hafva*, som höflighetsuttryck i samtal, t. ex.: *Känner ni herr N.? Ja, jag har den f.* *Jag hade den f. att se honom hos mig i går*.

FÖRMÄNLIG, a. 2. Se *Fördelaktig*. a) *F. handelsrörelse, befattning, affär, ställning*. *F-t köp, giftermål*. — b) *Hysa f-a tankar om någon*. — *Syn.* Se *Fördelaktig*.

FÖRMÄNLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara förmänlig. — *Syn.* Se *Fördelaktighet*.

FÖRMÄNLIGT, adv. På ett förmänligt sätt, gynnsamt. *Yttra sig f. om någon*. — *Syn.* Se *Väl*.

FÖRMÄNSRÄTT, förmänsrätt, m. 3. Rättighet till företräde. *F. i konkurser*, rättighet att framför andra fordringsägare ur den gåldbundna egendomen få sin fordran betalt.

FÖRMÄLA, förmäla, v. a. 2. I. (af det gamla verbet *Mæla*, tala, säga) Impf. *Förmälte*. Sup. *Förmält*. 1) Sägna, omtala. *Som öfvan f-ll är*. *Från Paris f-es, att . . .*, omtalas, berättas. Brukas ofta i nästan skämtsam mening, t. ex.: *Hvad har han att f.?* *Derom f-ler icke historien*, o. s. v. — *Syn.* Se *Sägna*. — 2) (t. *vermelden*) Annmäla. Brukas i denna mening föga, utom i uttrycket: *Låta f. sin helsning till någon*.

FÖRMÄLA, förmäla, v. a. 2. II. (t. *vermählen*) Impf. *Förmälte*. Sup. *Förmält*. Bortgifva, gifva. Säges endast om prinsar och prinsessor, mest i passiv. *Det höga furstliga paret f-tes kort efter fredens avslutande*. *Prinsessan X. af Sachsen f-tes med prins H. af Würtemberg*. — *Syn.* Se *Gifva*.

FÖRMÄLAN, f. sing. indef. Händelsen, omständigheten, att man förmäler (I, bem. 2). Brukas någon gång i uttrycket: *Bedja om f. af sin helsning*.

FÖRMÄLNING, f. 2. 1) Händelsen, omständigheten, att en furstlig person förmäles. — 2) Sjelfva det högtidliga tillfället, då furstliga personer förmälas. *Vid prinsens, prinsessans f.* *Deras f. försiggick d. 30 Maj förlidet år*. — *Syn.* Biläger. — *Ss.* *F-shögtidligheter*.

FÖRMÄNGA, förmängga, v. a. 2. (t. *vermengen*) Mänga, blanda. *F. vatten med vin*. — Förekommer endast i skriftspråket, helst i litterär och vältalighetsstil. — *Syn.* Se *Blanda*, 2. — *Förmängande*, n. 4. o. *Förmängning*, f. 2.

FÖRMÄRKA, förmärka, v. a. 2. Få se, blifva varse. Säges både i fysisk och andlig mening. *En okänd person f-ktes smyga kring huset*. *På morgonen f-kte vi, att man hade försökt uppbräta dörren*. *Jag har ej kunnat f. någon otrohet hos honom*. *Så snart jag f-ker minsta tecken till otrohet, blir han skild ur tjänsten*. *Låta f.*, yttra, visa, t. ex.: *Han lät f. något missnöje öfver denna tillsägelse*. *Icke låta sig f.*, icke genom något yttre tecken röja sin sinnesrörelse (harm, vrede, ovilja, blygsel, o. s. v.); hålla god min. — *Syn.* Se *Märka*. — *Förmärkande*, n. 4.

Anm. Skilnaden emellan *Märka* och *Förmärka* är, att det sednare ordet förutsätter en högre grad af uppmärksamhet.

FÖRMÄRS, förmärrs, m. 2. Märsen på fockmasten af ett fartyg. — *Ss.* *F-råd*, *-segel*.

FÖRMÄTA SIG, förmätta, v. r. 3. (Impf. *Förmätte*. Sup. *Förmätit* och *Förmätt*; föga brukl.) 1) Måta felaktigt. — 2) (föga brukl.; har ej impf.) *F. sig att*, vara nog förmäten att.